

330.3(042)

M54

Методичні вказівки
до самостійної та індивідуальної роботи з дисципліни
«Соціальна економіка» для студентів
спеціальностей 051 «Економіка»
та 075 «Маркетинг»

BN-53310

330.3(072)
M54

Міністерство освіти і науки України

Вінницький національний технічний університет

**Методичні вказівки
до самостійної та індивідуальної роботи з дисципліни
«Соціальна економіка» для студентів
спеціальностей 051 «Економіка»
та 075 «Маркетинг»**

Поверніть книгу не пізніше зазначеного терміну

Вінниця
ВНТУ
2019

330.302.196.050)

Рекомендовано до друку Методичною радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України (протокол № 6 від 21.02.2019 р.)

Рецензенти:

І. В. Шварц, кандидат економічних наук, доцент

О. Й. Лесько, кандидат економічних наук, доцент

Методичні вказівки до самостійної та індивідуальної роботи студентів з дисципліни «Соціальна економіка» спеціальностей 051 «Економіка» та 075 «Маркетинг» / Укладач А. В. Вітюк. – Вінниця : ВНТУ, 2019. – 43 с.

У методичних вказівках визначається мета і завдання курсу «Соціальна економіка», наводяться програмні питання, методичні вказівки щодо кожної теми відповідно до програми, розроблено завдання до індивідуальної роботи студентів. Для полегшення самостійного вивчення дисципліни наводиться список рекомендованої літератури.

Призначено для студентів економічних спеціальностей денної форми навчання.

ЗМІСТ

Загальні положення.....	4
Тема 1. Вступ до соціальної економіки	6
Тема 2. Зміст суспільних і приватних благ в економіці	10
Тема 3. Соціальні аспекти державного регулювання економіки	12
Тема 4. Державне регулювання рівня життя в країні.....	24
Тема 5. Закономірності соціалізації національної економіки	26
Тема 6. Значення ринку праці в соціальній економіці	28
Тема 7. Людський і соціальний капітал.....	33
Тема 8. Тіньова економіка та її вплив на соціальну економіку.....	36
Список рекомендованої літератури.....	39
Додатки	40

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Соціальна економіка – навчальна дисципліна, що вивчається у низці вузів в системі закладів вищої освіти в Україні як навчальна дисципліна. В курсі вивчаються питання стосовно зв'язків і залежностей економічних взаємин з політичними, соціокультурними, моральними, етичними, психологічними та іншими аспектами життєдіяльності людини; визначення пріоритету людини як особистості, що формується в складному, динамічному, суперечливому навколишньому середовищі (гуманізація, «олюднення» економічних відносин).

Метою дисципліни «Соціальна економіка» є формування навичок аналізу закономірностей виникнення, становлення, формування та розвитку соціальної економіки, розуміння її загальних ознак та спільних рис, засвоєння її особливостей залежно від об'єктивних та суб'єктивних чинників.

Завданням дисципліни є формування у студентів глибокого розуміння у необхідності цілісного світогляду і навичок системного мислення в галузі соціально-економічного функціонування суспільства спрямованого на створення умов для розвитку і самореалізації особистості в скороминучих трансформаційних змінах глобального характеру. Таке завдання можна вирішити шляхом опанування студентами основ відтворення людини, сім'ї, групи, населення; з'ясування механізму дії економічних законів і механізму використання їх людьми у процесі господарської діяльності; визначення загальних ознак економічної поведінки основних економічних суб'єктів та напрямів їх еволюції; їх функцій у функціонуванні й розвитку економічної системи.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: основи прогнозування напрямків діяльності людини, сім'ї, групи, суспільства як соціально-економічних суб'єктів, виходячи з аналізу моделі розвитку економіки України.

вміти:

1. Використовуючи знання, набуті в процесі вивчення проблем теорії і практики соціальної економіки, за допомогою додаткової літератури, статистичного та фактичного матеріалу, проаналізувати структуру та фактори соціальних складових суспільного виробництва.
2. Використовуючи додаткову літературу, за допомогою набутих знань, визначати тенденції та особливості розвитку економічних систем.
3. Використовуючи знання теорії та практики соціальної економіки, за допомогою додаткової літератури критично оцінювати пріоритети та особливості регулювання взаємодій економічних суб'єктів.
4. Засновуючись на здобутих знаннях закономірностей розвитку соціальної економіки з'ясувати пріоритетні напрямки інтеграції економічних суб'єктів в сучасну світогосподарську систему.

Освоєння дисципліни «Соціальна економіка» відповідно до програми передбачає самостійне вивчення частини теоретичного матеріалу дисципліни, виконання практичних завдань та індивідуальних завдань, що носять теоретично-практичний характер.

Самостійна навчальна робота розрахована на формування практичних навичок у роботі студентів зі спеціальною літературою, орієнтування їх на інтенсивну роботу, критичне осмислення здобутих знань і глибоке вивчення теоретичних і практичних проблем функціонування системи управління на підприємстві.

Самостійна робота студента контролюється викладачем курсу, який встановлює час консультацій та термін виконання студентом самостійної роботи.

Поточний та підсумковий контроль знань студентів проводиться шляхом фронтального, індивідуального та комбінованого опитування студентів під час практичних занять, контрольної роботи, колоквиуму, іспиту.

Тема 1. Вступ до соціальної економіки

1. Історія виникнення соціальної економіки.
2. Зміст соціальної економіки.
3. Соціальні функції економіки

Завдання 1

1. Розкрийте зміст інститутів та їх двох видів – економічних та неекономічних інститутів.
2. Охарактеризуйте зміст двох економічних та двох неекономічних інститутів.
3. Розширте діапазон знань про інститути шляхом заповнення табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Характеристика інститутів в Україні

	Вид	Причини виникнення	Зміст функціонування	Найвідоміші інститути	
				в Україні	в регіоні дослідження
Економічні	Профспілки				
	Корпорації				
	Контракти				
	Держава				
Неекономічні	Визнані норми поведінки соціальних груп				
	Мораль				
	Поширені звички				
	Юридичні закони				
	Усталені стереотипи				
	Мислення				

Після таблиці зробити загальні висновки із зазначенням рівня впливу інститутів на соціальне життя в Україні.

Завдання 2

Опишіть характерні риси людини-працівника та людини-власника і опишіть зміст їх взаємодії (заповніть табл. 1.2). Зауважте, методи досягнення можна розглядати на макрорівні (рівні держави), на мезорівні (рівні галузі) та мікрорівні (рівні підприємства).

Таблиця 1.2 – Характеристика процесу соціалізації

Напрямок соціалізації	Розвиток досліджень спрямованих на ...	Методи досягнення	
		Україна	інші країни
Соціалізація науки	- Подолання хвороб; - Гуманізація освіти; - Подолання екологічних катастроф;		
Соціалізація засобів праці	- Гуманізація техніки; - Екологізація техніки; - Перехід від розвитку потенціалу машини до розвитку потенціалу людини;		
Соціалізація форм і методів організації виробництва	- Перехід від авторитарних систем організації праці (Тейлор) до гуманістичних;		
Соціалізація організаційно-економічних відносин	- Розвиток творчих і духовних сил працівників; - Впровадження принципів колективізму; - Забезпечення поєднання інтересів працівника і підприємства; - Забезпечення можливостей підвищення соціального статусу;		
Соціалізація відносин економічної власності	- Розвиток кооперативів та народних підприємств; - Соціалізація державної власності; - Перерозподіл національного доходу на користь найбідніших верств населення;		
Соціалізація результатів виробництва	- Зростання кількості акціонерів		

Завдання 3

3.1 Опишіть нерівності, що можуть виникати між рівнем життя в Україні:

1. Мешканців міста і села;
2. Регіонів в країні (оберіть 2 регіони на вибір та опишіть їх);
3. Географічних областей в країні (оберіть 2 області на вибір та опишіть їх);
4. У столиці, обласному центрі, районному центрі та селі;
5. У звичайних населених пунктах та екологічних поселеннях.

3.2 Розкрийте вплив на рівень життя:

1. Природних чинників;
2. Національних особливостей;
3. Соціально-економічних чинників;
4. Способу життя.

Завдання 4

4.1 Поясніть можливе негативне ставлення населення до запропонованих явищ та процесів в країні (табл. 1.3). Розкрийте їх причини та наслідки заповнюючи таблицю.

Таблиця 1.3 – Процеси, що формують соціальні умови життя населення

Причини	Обставина	Наслідки	
		макроекономічні	мікроекономічні
	Підприємницька діяльність		
	«Зрівнялівка» в оплаті праці		
	Надмірне субсидювання		
	Паразитичне існування окремих громадян		
	Паразитичне існування окремих прошарків населення		
	Збільшення повноважень окремих органів		
	Існування тіньової зайнятості		
	Висока кримінальна активність		
	Значна диференціація заробітної плати		
	Кланізація		
	Інтеграція до міжнародних об'єднань (економічних, політичних, військових, культурних)		

Завдання 5

5.1 Дослідіть оприлюднені засобами-масової інформації рейтинги України за різними показниками за максимально можливий період часу. Скористайтесь запропонованими варіантами (табл. 1.4.) відповідно до списку студентів та зосередьтеся на таких аспектах:

- 5.1.1 Розкрийте зміст досліджуваного рейтингу;
- 5.1.2 Встановіть, ким (аналітиком, науковцем, науковим закладом, державною установою, міжнародною організацією) було сформовано цей рейтинг;
- 5.1.3 Дослідіть можливу об'єктивність висвітлених відомостей та положення України по відношенню до інших країн;

Таблиця 1.4 – Варіанти для виконання завдання 5

Варіант	Рейтинг	Варіант	Рейтинг
1	Індекс сприйняття корупції	14	Індекс конкурентоспроможності
2	Індекс людського розвитку	15	Індекс легкості ведення бізнесу
3	Індекс соціального розвитку	16	Індекс людського капіталу
4	Індекс екологічної ефективності	17	Індекс процвітання
5	Індекс освіти	18	Індекс сприяння міжнародній торгівлі
6	Індекс свободи людини	19	Якість доріг
7	Індекс свободи преси	20	Витрати на охорону здоров'я
8	Індекс гендерної рівності	21	Витрати на освіту
9	Індекс мовного розмаїття	22	Всесвітній індекс благодійності
10	Рейтинг найщасливіших країн	23	Індекс освіти
11	Глобальний інноваційний індекс	24	Рейтинг податкового навантаження
12	Індекс економічної свободи	25	Світовий показник народжуваності
13	Індекс інвестиційної привабливості		

5.2 Графічно інтерпретуйте виявлені результати зі встановленням причин та можливих наслідків окресленої рейтингом ситуації.

Завдання 6

6.1 Дослідіть зміст трьох типів соціальної економіки – охлократичний, демократичний і олігархічний.

Таблиця 1.5 – Характеристика типів соціальної економіки

Тип соціальної економіки	Вплив на громадян	Вплив на підприємства	Вплив на державу

6.2 Виявіть в сучасній українській державі риси, що притаманні кожному типу та визначте впливи, які вони чинять на громадян, підприємства та державу.

Тема 2. Зміст суспільних і приватних благ в економіці

1. Економічна інтерпретація суспільних благ
2. Економічна інтерпретація приватних благ

Завдання 1

Опишіть зміст переваг від використання суспільних благ відповідно до варіанту та наведіть конкретні приклади використання суспільних благ у досліджуваному регіоні (додаток А).

Таблиця 2.1 – Види суспільних благ

			Вид благ
Варіант			Вид суспільних благ
1	10	19	Медичні;
2	11	20	Історичні;
3	12	21	Туристичні;
4	13	22	Комунальні;
5	14	23	Рекреаційні;
6	15	24	Екологічні;
7	16	25	Освітні;
8	17		Культурні;
9	18		Охорона держави

Завдання 2

Опишіть відомі квазі-блага в Україні в досліджуваному регіоні і рекомендованій галузі господарської діяльності (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Характеристика квазі-благ в Україні

Область	Галузь	Область	Галузь
	Водопостачання		
	Газопостачання		
	Енергетика		
	Транспорт		
	Туризм		
	Рекреація		
	Містобудування		
	Архітектура		
	Оборона		
	Пенсійне забезпечення		

Завдання 3

Розкрийте вплив на власника об'єкта власності (особу, підприємство, колектив) нерухомого та нерухомого майна.

Варіант		Об'єкти нерухомості	Розмір або площа	Місце розташування	Форма власності	Зміст впливу
1	14	Земельні ділянки				
2	15	Ділянки надр				
3	16	Водні об'єкти				
4	17	Ліси				
5	18	Багаторічні насадження				
6	19	Будівлі				
7	20	Споруди				
8	21	Повітряні та морські кораблі				
9	22	Кораблі внутрішнього плавання				
10	23	Склади				
11	24	Приміщення				
12	25	Гаражі				
13		Інші будівлі				

Завдання 4

Дослідіть у засобах масової інформації прецеденти останніх років, що відбувалися із власністю на різні об'єкти нерухомості в Україні та у досліджуваному регіоні.

Завдання 5

Виявіть основні негативні впливи, що позначаються на якості суспільних благ і встановіть, яким чином ці впливи формують громадяни

Тема 3. Соціальні аспекти державного регулювання економіки

1. Стан освіти в країні та особливості її державного регулювання.
2. Робота закладів охорони здоров'я в країні та особливості державного регулювання їх діяльності.
3. Особливості та динаміка функціонування будинків інвалідів та людей похилого віку в державі.
4. Зміст діяльності та форми організації дитячих будинків.
5. Житлово-комунальне господарство: стан, значення та перспективи функціонування.

Завдання 1

В Україні сформувалося два види суспільних фондів споживання: фонди спільного задоволення потреб і фонди для непрацездатних.

5.1 Розкрийте зміст та основні напрями діяльності фондів спільного задоволення потреб.

5.2 Розкрийте кількість закладів, що надають послуги спільного задоволення потреб і відслідкуйте їх динаміку, в порівнянні з кількістю населення в Україні починаючи з 2010 року і до сьогодні.

Окремо можна зосередити увагу на таких напрямках, як:

1. Освіта:

- дошкільні навчальні заклади;
- школи-інтернати;
- загальноосвітні навчальні заклади;
- професійно-технічні навчальні заклади;
- вищі навчальні заклади I-II рівнів акредитації;
- вищі навчальні заклади III-IV рівнів акредитації (заклади вищої освіти).

2. Охорона здоров'я:

- кількість лікарів усіх спеціальностей;
- кількість середнього медичного персоналу;
- лікарняні заклади;
- лікарняні ліжка;
- лікарські амбулаторно-поліклінічні заклади;

3. Дитячі будинки:

- види дитячих будинків;
- кількість закладів;
- способи фінансування;

4. Функціонування будинків інвалідів та людей похилого віку;

5. Житлово-комунальне господарство;

6. Інша важлива, на думку студента, сфера соціального життя громадянина.

3.1 Освіта

Завдання 2

Проаналізуйте функціонування дошкільних навчальних закладів в Україні та у досліджуваній області з часів набуття Україною незалежності:

2.1 Виявіть кількість таких закладів, кількість в них місць, кількість дітей, які відвідують згадані заклади, загальну кількість дітей, охоплення дітей дошкільними навчальними закладами. Заповніть таблиці та зробіть відповідні висновки.

Таблиця 3.1 – Динаміка функціонування дошкільних навчальних закладів в Україні

Роки	Кількість закладів, тис.	В них місць, тис.	Кількість дітей у закладах, тис.	Загальна кількість дітей, тис.	Охоплення дітей закладами, відсотків до кількості дітей відповідного віку
1990					
...					
Поточний рік					

Таблиця 3.2 – Динаміка функціонування дошкільних навчальних закладів в _____ області

Роки	Кількість закладів, тис.	В них місць, тис.	Кількість дітей у закладах, тис.	Загальна кількість дітей, тис.	Охоплення дітей закладами, відсотків до кількості дітей відповідного віку
1990					
...					
Поточний рік					

2.2 Виявіть основні причини невідвідуваності дітьми дошкільних навчальних закладів

2.3 Виявіть позитивні та негативні наслідки відвідування й невідвідування дітьми дошкільних навчальних закладів.

Завдання 3

Проведіть аналітичне дослідження функціонування дошкільних навчальних закладів у міських поселеннях та в сільській місцевості з 2010 року. Зверніть увагу на:

- кількість дошкільних навчальних закладів;
- кількість місць в дошкільних навчальних закладах;
- кількість дітей, які їх відвідують.

Завдання 4

Дослідіть роботу дошкільних навчальних закладів з використанням різних мов виховання.

4.1 Оцініть кількість дошкільних навчальних закладів, в яких використовується українська мова виховання;

4.2 Дослідіть, які ще мови використовуються у дошкільних навчальних закладах, з'ясуйте їх кількість, географічне розташування та основні причини використання іншої мови в дошкільних навчальних закладах.

Завдання 5

Встановіть, як змінилися освітні послуги в Україні за останніх роки:

5.1 Проаналізуйте кількість загальноосвітніх шкіл в країні та оцініть динаміку показника;

5.2 Розкрийте основні причини скорочення шкіл в Україні.

5.3 Охарактеризуйте форми власності загальноосвітніх шкіл в Україні.

5.4 Поясніть механізм впливу основних економічних факторів, що впливають на функціонування шкіл.

Завдання 6

Визначте основні показники та критерії якості освіти в загальноосвітніх навчальних закладах і заповніть табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Показники та критерії якості освіти в загальноосвітніх навчальних закладах

Кількісні	Якісні

Припустіть, які основні недоліки і суперечності можуть бути виявлені у запропонованих показниках та критеріях.

Завдання 7

Охарактеризуйте функціонування загальноосвітніх навчальних закладів в Україні та у досліджуваній області за максимально можливий період.

7.1 Виявіть кількість загальноосвітніх навчальних закладів, учнів та вчителів за досліджуваний період і заповніть таблиці 3.4 і 3.5.

Таблиця 3.4 – Динаміка функціонування загальноосвітніх навчальних закладів в Україні

Роки	Кількість з акладів, од.	Кількість учнів у загальноосвітніх навчальних закладах – усього, тис. осіб	Кількість вчителів, тис. осіб
1990			
...			
Поточний рік			

Таблиця 3.5 – Динаміка функціонування загальноосвітніх навчальних закладів в _____ області

Роки	Кількість закладів, од.	Кількість учнів у загальноосвітніх навчальних закладах – усього, тис. осіб	Кількість вчителів, тис. осіб
1990			
...			
Поточний рік			

7.2 Виявіть періоди, для яких була притаманною найменша чисельність учнів і вчителів, пропустіть основні причини, чому це могло відбутися.

Завдання 8

Дослідіть структуру випускників в країні та у досліджуваній області з максимально можливий період і заповніть табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Динаміка структуру випускників в країні

Роки	Кількість учнів у загальноосвітніх навчальних закладах – усього, тис. осіб	Випуск учнів загальноосвітніми навчальними закладами, тис. осіб			
		закінчили школу II ступеня (одержали свідоцтво про базову загальну середню освіту)		закінчили школу III ступеня (одержали атестат про повну загальну середню освіту)	
		Україна	Досліджувана область	Україна	Досліджувана область
1990					
...					
Поточний рік					

Після таблиці зробити загальні висновки.

Завдання 9

Охарактеризуйте змінність занять у денних загальноосвітніх навчальних закладах в Україні.

Таблиця 3.7 – Організація навчання в загальноосвітніх навчальних закладах

Роки	Кількість закладів, що проводили заняття		Кількість учнів, які навчалися	
	в одну зміну	у дві зміни	в одну зміну	у дві зміни
2010				
...				
Поточний рік				

9.1 Виявіть кількість учнів, які навчалися в одну зміну та у дві зміни.

9.2 Визначте основні переваги та недоліки навчання в одну зміну та у дві зміни з 2010 року.

9.3 Встановіть основні причини необхідності організації навчання в дві зміни.

Завдання 10

Проаналізуйте функціонування професійно-технічних закладів освіти за останні роки в розрізі кількості таких закладів, кількості учнів, які здобувають там освіту та випуск кваліфікованих робітників професійно-технічними навчальними закладами за останні роки.

Таблиця 3.8 – Організація навчання в загальноосвітніх навчальних закладах

Роки	Кількість закладів	Кількість учнів, тис.	Прийнято учнів, тис.	Підготовлено (випущено) кваліфікованих робітників, тис.
2010				
...				
Поточний рік				

Зробіть висновки про стан професійно-технічної освіти в країні і її майбутні перспективи.

Завдання 11

Охарактеризуйте функціонування вищих навчальних закладів в Україні.

11.1 Розкрийте кількість вищих навчальних закладів з часів набуття Україною незалежності;

11.2 Встановіть кількість студентів, які здобувають освіту в закладах

I–II рівнів акредитації та у закладах III–IV рівнів акредитації;

11.3 Виявіть спеціальності, які користувалися найбільших попитом серед абітурієнтів та ті, які були менш популярними;

11.4 Поясніть нерівномірне розміщення вищих навчальних закладів по країні, зокрема їх функціонування у невеликих містах.

Зробіть висновки про стан функціонування вищих навчальних закладів в Україні.

Охорона здоров'я

Завдання 12

Здійсніть дослідження мережі та кадрів закладів охорони здоров'я в Україні (табл. 3.9). Особливу увагу зверніть на показники кількості лікарів усіх спеціальностей, середнього медичного персоналу, лікарняних закладів, лікарняних ліжок.

Таблиця 3.8 – Організація надання медичних послуг в Україні

Роки	Кількість населення	Показники				
		Кількість лікарів усіх спеціальностей	Кількість середнього медичного персоналу	Кількість лікарняних закладів	Кількість лікарняних ліжок	Кількість лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів

З огляду на виявлені результати зробіть висновки про стан забезпеченості мережі закладів охорони здоров'я кваліфікованими працівниками та їх динаміку. Вкажіть основні позитивні та негативні наслідки, до яких можуть призвести виявлені тенденції.

Завдання 13

Проведіть дослідження забезпеченості громадян лікарняними ліжками та ємності амбулаторно-поліклінічних закладів відповідно до досліджуваної області та України загалом (табл. 3.9).

Таблиця 3.9 – Показники надання медичних послуг в Україні

Роки	Кількість населення		Показники			
			Кількість лікарняних ліжок		Планова ємність амбулаторно-поліклінічних закладів, тис.	
	Україна	Досліджувана область	Україна	Досліджувана область	Україна	Досліджувана область

НТБ ВНТУ
м. Вінниця

б/н

Врахуйте показники за останні 10 років та виявіть основні позитивні та негативні тенденції, що є притаманними для відповідного стану забезпеченості галузі охорони здоров'я.

Завдання 14

14.1 Охарактеризуйте захворюваність українців за класами хвороб (оберіть 5 на вибір – за останні три роки).

14.2 Зробіть висновки про стан поширення захворюваності серед громадян в Україні.

Будинки інвалідів та людей похилого віку

Завдання 15

15.1 Розкрийте зміст функціонування будинку інвалідів.

15.2 Усі будинки для людей похилого віку в Україні поділяються на дві групи – державні (комунальні) та приватні (комерційні). Охарактеризуйте особливості роботи кожної групи.

Завдання 16

Оцініть стан забезпечення технічними засобами реабілітації інвалідів (крісла – коляски, милиці, палиці, ходунки, допоміжні засоби для особистої гігієни, спеціальні меблі, інше) в Україні.

16.1 Які фактори стримують достатнє забезпечення необхідними засобами громадян з особливими потребами?

16.2 Виявіть основні кроки, що були здійснені державою в напрямі вирішення проблеми недостатньої забезпеченості технічними засобами реабілітації.

16.3 Розкрийте зміст державного забезпечення, волонтерської діяльності, роботи громадських організацій та благодійних фондів у напрямі вирішення проблеми недостатньої забезпеченості технічними засобами реабілітації інвалідів.

Завдання 17

Дослідіть обсяги надання адресної натуральної та грошової допомоги у досліджуваній області (за варіантом) та категорії громадян, які отримували таку допомогу протягом останніх років.

Дитячі будинки

Завдання 18

Розкрийте основні історичні етапи формування соціальних заходів у сфері організації дитячих будинків.

Завдання 19

Охарактеризуйте основні види дитячих будинків, що функціонують в Україні станом на поточний рік і з'ясуйте кількість закладів кожного виду та особливості їх географічного розміщення.

Завдання 20

Проаналізуйте кількість дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, в Україні з 2000 року. Представте графічно виявлені процеси та встановіть основні причини зменшення/збільшення кількості дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні.

Зробіть загальні висновки щодо стану сирітства в державі.

Завдання 21

Дослідіть процеси усиновлення в Україні за максимально-можливий період в розрізі усиновлювачів громадян України та іноземних громадян. Виявіть основні причини зниження/збільшення кількості усиновлених дітей в Україні.

Таблиця 3.10 – Динаміка усиновлень в Україні за 20__–20__ роки

Показники	Рік			
	a_1	a_2	...	a_n
Кількість дітей, усиновлених протягом року – усього				
Громадянами України				
Іноземними громадянами				

Завдання 22

Проведіть дослідження змісту процесу скасування усиновлень та проведіть аналіз таких скасувань в Україні. Встановіть причини таких скасувань та регіони з найбільшою кількістю скасувань та такі регіони, де вони повністю відсутні. Отримані результати представте графічно.

Завдання 23

Дитячі інтернатні заклади та заклади соціального захисту для дітей в Україні поділяються на:

1. Школи-інтернати для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування;
2. Дитячі будинки;
3. Будинки дитини системи міністерства охорони здоров'я;
4. Будинки-інтернати системи Міністерства соціальної політики.

Дайте означення вказаним закладам та оцініть їх кількість за останні роки. На основі виявлених результатів сформууйте висновки про ефективність роботи соціальних служб у державі.

Завдання 24

24.1 Поясніть зміст діяльності таких організацій як:

- притулки для дітей;
- дитячі будинки сімейного типу;
- прийомні сім'ї;
- центри соціально-психологічної реабілітації дітей.

24.2 Встановіть кількість вказаних закладів за останні роки в Україні та кількість їх вихованців.

24.3 Сформулюйте висновки про активність роботи соціальних закладів для дітей.

Завдання 25

Дайте характеристику діяльності спеціальних шкіл (шкіл-інтернатів) та з'ясуйте напрями їх діяльності. Встановіть обсяги учнів, які навчаються у зазначених закладах, в динаміці за останні роки.

Завдання 26

Поясніть зміст діяльності санаторних шкіл-інтернатів та санаторних шкіл. Виявіть причини формування таких закладів та напрями їх роботи. Встановіть обсяги учнів, які навчаються у зазначених закладах та склад і кількість вчителів, які працюють у зазначених закладах в динаміці за останні роки.

Житлово-комунальне господарство

Відповідно до чинного класифікатора галузей економіки України до складу ЖКГ входять 14 підгалузей – житлове господарство, водопровідно-каналізаційне господарство, теплопостачання, електропостачання, газопостачання, дорожнє господарство, зелене господарство, благоустрій і санітарне очищення, зовнішнє освітлення, ритуальне обслуговування, система аварійних ситуацій. Здійсніть рекомендовані у завданнях 27–37 дослідження. В процесі виконання завдання для підвищення аргументованості доцільним є використання графіків, таблиць, схем, відеоматеріалів, презентаційних матеріалів.

Завдання 27

Житлове господарство

1. Дослідіть зміст діяльності підприємств, що включаються до житлового господарства;
2. Виявіть вартість послуг або обсяги робіт, що виконуються в Україні цими підприємствами за останні роки;
3. Охарактеризуйте основні проблеми функціонування підприємств житлового господарства в Україні;
4. Представте позитивні тенденції останніх років, що відбувалися у сфері житлового господарства в Україні.

Завдання 28

Водопровідно-каналізаційне господарство

1. Дослідіть зміст діяльності підприємств, що включаються до водопровідно-каналізаційного господарства;
2. Виявіть вартість послуг або обсяги робіт, що виконуються в Україні цими підприємствами, за останні роки;
3. Охарактеризуйте основні проблеми функціонування підприємств водопровідно-каналізаційного господарства в Україні;
4. Представте позитивні тенденції останніх років, що відбувалися у сфері водопровідно-каналізаційного господарства в Україні.

Завдання 29

Теплопостачання

1. Дослідіть зміст діяльності підприємств, що надають підприємства теплопостачання;
2. Виявіть вартість послуг або обсяги робіт, що виконуються в Україні цими підприємствами за останні роки;
3. Охарактеризуйте основні проблеми функціонування підприємств теплопостачання в Україні;
4. Представте позитивні тенденції останніх років, що відбувалися у сфері теплопостачання в Україні.

Завдання 30

Електропостачання

1. Дослідіть зміст діяльності підприємств електропостачання.
2. Виявіть вартість послуг або обсяги робіт, що виконуються в Україні цими підприємствами за останні роки.
3. Охарактеризуйте основні проблеми функціонування підприємств електропостачання в Україні.

4. Представте позитивні тенденції останніх років, що відбувалися у сфері теплопостачання в Україні.

Завдання 31

Газопостачання

1. Дослідіть зміст діяльності підприємств газопостачання;
2. Виявіть вартість послуг або обсяги робіт, що виконуються в Україні цими підприємствами за останні роки;
3. Охарактеризуйте основні проблеми функціонування підприємств газопостачання в Україні.
4. Представте позитивні тенденції останніх років, що відбувалися у сфері газопостачання в Україні.

Завдання 32

Дорожнє господарство

1. Дослідіть зміст діяльності підприємств дорожнього господарства;
2. Виявіть вартість послуг або обсяги робіт, що виконуються в Україні цими підприємствами за останні роки;
3. Охарактеризуйте основні проблеми функціонування підприємств дорожнього господарства в Україні;
4. Представте позитивні тенденції останніх років, що відбувалися у сфері дорожнього господарства в Україні.

Завдання 33

Зелене господарство

1. Дослідіть зміст діяльності підприємств зеленого господарства;
2. Виявіть вартість послуг або обсяги робіт, що виконуються в Україні цими підприємствами за останні роки;
3. Охарактеризуйте основні проблеми функціонування підприємств зеленого господарства в Україні;
4. Представте позитивні тенденції останніх років, що відбувалися у сфері зеленого господарства в Україні.

Завдання 34

Благоустрій і санітарне очищення

1. Дослідіть зміст діяльності підприємств благоустрою та санітарного очищення;
2. Виявіть вартість послуг або обсяги робіт, що виконуються в Україні цими підприємствами за останні роки;

3. Охарактеризуйте основні проблеми функціонування підприємств благоустрою та санітарного очищення в Україні;

4. Представте позитивні тенденції останніх років, що відбувалися у сфері благоустрою та санітарного очищення в Україні.

Завдання 35

Зовнішнє освітлення

1. Дослідіть зміст діяльності підприємств зовнішнього освітлення.

2. Виявіть вартість послуг або обсяги робіт, що виконуються у Україні цими підприємствами за останні роки.

3. Охарактеризуйте основні проблеми функціонування підприємств зовнішнього освітлення в Україні.

4. Представте позитивні тенденції останніх років, що відбувалися у сфері зовнішнього освітлення в Україні.

Завдання 36

Ритуальне обслуговування

1. Дослідіть зміст діяльності підприємств ритуального обслуговування;

2. Виявіть вартість послуг або обсяги робіт, що виконуються у Україні цими підприємствами за останні роки;

3. Охарактеризуйте основні проблеми функціонування підприємств ритуального обслуговування в Україні;

4. Представте позитивні тенденції останніх років, що відбувалися у сфері ритуального обслуговування в Україні.

Завдання 37

Система аварійних ситуацій

1. Дослідіть зміст діяльності підприємств, послуги яких використовуються при настанні аварійних ситуацій.

2. Виявіть вартість послуг або обсяги робіт, що виконуються у Україні цими підприємствами за останні роки.

3. Охарактеризуйте основні проблеми функціонування підприємств, послуги яких використовуються при настанні аварійних ситуацій в Україні.

4. Представте позитивні тенденції останніх років, що відбувалися на підприємствах, послуги яких використовуються при настанні аварійних ситуацій в Україні.

Тема 4. Державне регулювання рівня життя в країні

1. Особливості соціального-регулювання в національній економіці.
2. Показники рівня життя.
3. Позитивні та негативні наслідки державного регулювання рівня життя в країні.

Завдання 1

1.1 Проаналізуйте доходи населення України в їх абсолютних значеннях та їх структуру за останні 20 років.

1.2 Виявіть основні тенденції та вкажіть фактори, що сформували виявлений рівень доходів.

Завдання 2

2.1 З'ясуйте основні економічні та позаекономічні фактори, що впливають на рівень оплати праці.

2.1 Встановіть, за яких умов активізується використання економічних і позаекономічних факторів.

Завдання 3

3.1 Дослідіть рівень заробітної плати в різних сферах діяльності за період з 2010 року та виявіть ті з них, в яких спостерігалися найбільші та найменші розміри заробітної плати.

3.2 Встановіть, чим зумовлені виявлені максимальні та мінімальні розміри заробітної плати. Якщо за аналізований період виявлено різке зростання заробітної плати в певній галузі або навпаки значне зниження, встановіть причини, які могли на такі зрушення вплинути.

Завдання 4

4.1 Дослідіть основні фактори впливу на рівень оплати праці.

4.2 Встановіть фактори, що мають спільний позитивний і негативний ефект на зростання рівня оплати праці в державному та недержавному секторах економіки.

Завдання 5

Науковцями виділено низку чинників, які тим чи іншим чином впливають на рівень оплати праці в державі.

Проаналізуйте позитивний і негативний вплив таких чинників на розвиток економіки, як:

1. Високі масштаби безробіття.
2. Високий рівень монополізації економіки.
3. Настрої громадян, що розглядають державу як джерело своїх доходів.
4. Слабкий рівень розвитку ринкової інфраструктури.
5. Неприятливі умови для ведення бізнесу.

Завдання 6

Висвітліть питання надмірної диференціації доходів в суспільстві на прикладі трьох окремих професій (обрати за бажанням) та виявіть причини, які цьому сприяли.

Завдання 7

7.1 Проведіть співставне дослідження в обраному регіоні (див. таблицю з варіантами) темпів зростання доходів населення та обсягів промислової діяльності.

7.2 Встановіть, чи відбувається воно прямопропорційно чи ні, і якщо на обсяги доходів впливають інші фактори крім ефективності господарської діяльності, то виявіть їх.

Завдання 8

8.1 Проаналізуйте середній розмір місячної пенсії громадян різних категорій.

8.2 Встановіть кількість отримувачів таких пенсій та їх розмір. Дослідіть значення з 2000 року.

Завдання 9

9.1 Розкрийте зміст корпоративної пенсії та виявіть країни, в яких практикується використання корпоративної пенсії.

9.2 Проаналізуйте основні переваги її використання для підприємства і для працівника.

Завдання 10

Дослідіть світові тенденції пенсійного забезпечення і виділіть основні причини, що їх зумовили, та в яких країнах це відбувається.

Тенденція	Причини

1. Масове підвищення пенсійного віку;
2. Із зростанням кількості пенсіонерів відбувається скорочення витрат на їх утримання;
3. Ускладнення умов для дострокового виходу на пенсію.
4. Продовження роботи на пенсії;
5. Найбільше поширення солідарного принципу пенсійного забезпечення;
6. Збільшення ставок і розмірів страхових внесків.

Тема 5. Закономірності соціалізації національної економіки

1. Економічний зміст процесу соціалізації.
2. Процеси соціалізації в державі.
3. Суперечливість соціалізації в Україні.

Завдання 1

Оскільки соціалізація передбачає радикальне поліпшення якості життя та суттєве підвищення рівня життя населення, дослідіть останні зміни в державі, що відбувалися у відповідних напрямках соціального життя суспільства та встановіть яких наслідків було досягнуто за останні роки.

Таблиця 5.1 – Соціально-економічні явища в Україні

Варіант	Соціально-економічні явища	Варіант	Соціально-економічні явища
1	характер зайнятості	14	якість платних послуг
2	умови праці	15	якість безплатних послуг
3	рівень освіти	16	забезпеченість житлом і його благоустрій
4	професійно-кваліфікаційна підготовка	17	обсяги нагромадженого майна та особистих заощаджень
5	розмір і структура доходів	18	масштаби залучення до культурного життя
6	розмір і структура витрат	19	система соціального забезпечення
7	споживання продовольчих товарів	20	соціальне страхування
8	споживання непродовольчих товарів	21	економічні умови життєдіяльності
9	якість товарів	22	стан генофонду населення суспільства
10	система соціального забезпечення	23	умови праці
11	соціальне страхування	24	рівень освіти
12	економічні умови життєдіяльності	25	професійно-кваліфікаційна підготовка
13	стан генофонду населення суспільства		

Завдання 2

Розкрийте основні передумови посилення соціалізації економіки в Україні з використанням статистичних відомостей:

1. Процес науково-технічної революції.
2. Перетворення творчої праці в домінуючий фактор соціально-економічного прогресу.
3. Революція в продуктивних силах.
4. Орієнтація на загальнолюдські цінності.

Завдання 3

В основі соціалізації економіки лежить є потреба населення у соціальній справедливості, соціальній підтримці та соціальному захисті. Наведіть конкретні приклади в Україні, яким чином відбувається забезпечення державою основ соціальної справедливості, соціальної підтримки та соціального захисту.

Завдання 4

4.1 Проведіть дослідження механізмів соціалізації в різних країнах світу та різних типах економічних систем.

4.2 Виявіть найбільш ефективні заходи, що використовуються за кордоном, та рекомендуйте їх для впровадження в Україні.

Завдання 5

Проаналізуйте особливості діяльності підприємств у певній сфері економічної діяльності (додаток 2) та виявіть, які методи соціального спрямування можна втілити саме у цій галузі господарської діяльності.

Тема 6. Значення ринку праці в соціальній економіці

1. Загальний рівень заробітної плати.
2. Формування заробітної плати на різних ринках праці.
3. Зайнятість населення.
4. Профспілки та ринок праці.

Завдання 1

Проаналізуйте населення України за економічною активністю та виявіть основні причини, що сприяли:

1. Різкому скороченню економічно активного населення.
2. Різкому скороченню зайнятих.
3. Різкому скороченню безробітних.
4. Різкому скороченню економічно неактивного населення.

Завдання 2

2.1 Дослідіть зайнятість населення за місцем проживання за період незалежності.

2.2 Виявіть основні фактори, що сприяли переважанню міського населення.

2.3 Зробіть висновки щодо динаміки зайнятості та безробіття в Україні та досліджуваній області.

Завдання 3

Виконайте дослідження зайнятості населення за видами економічної діяльності. Виявіть та більш детально проаналізуйте:

- вид діяльності, де зафіксовано найбільшу зайнятість;
- вид діяльності, де зафіксовано найнижчу зайнятість;
- вид діяльності, який продемонстрував найбільше скорочення зайнятості;
- вид діяльності, який продемонстрував найбільше зростання зайнятості.

Зробіть висновки з виявленням причин і наслідків, що сформували таку динаміку.

Завдання 4

Дослідіть політику зайнятості в Європейському Союзі та виявіть основні положення, які є доцільними для імплементації в Україні.

Завдання 5

Вивчіть стан безробіття в Україні та виявіть основні його причини в державі, зокрема серед молоді та осіб середнього віку.

Завдання 6

Дослідіть професійну структуру зайнятих в Україні та виявіть основні професії та напрямки діяльності, які користуються найвищим та найнижчим попитом в роботодавців. Встановіть, чому так сталося та до яких наслідків це може призвести.

Завдання 7

Дослідіть зовнішню та внутрішню трудову міграцію та виявіть її обсяги та сфери зайнятості, в яких працюють зовнішні мігранти.

Поясніть, чим зумовлені зростаючі обсяги трудової міграції з України.

Завдання 8

Зробіть дослідження мотивації зайнятості працівників через призму заробітної плати та заповніть таблицю.

Рік	Середня заробітна плата в Україні	Мінімальна заробітна плата в Україні	Виплати по безробіттю	Прожитковий мінімум
2010				
...				
2018				

Сформулюйте висновки.

Завдання 9

Проаналізуйте зайнятість та безробіття в Україні з 2010 по 2018 рік у абсолютних та відносних величинах.

Виявіть заходи держави за досліджуваний період, що були здійснені для стимулювання зайнятості в Україні.

Завдання 10

Дослідіть стан зайнятості в Україні і запропонуйте основні заходи щодо скорочення рівня безробіття.

Завдання 11

Вивчіть ринок праці в Україні та виявіть основні регіональні особливості (вік, стать, сфера діяльності) зайнятості в Україні.

Завдання 12

12.1 Дослідіть вплив інтернаціоналізаційних процесів на стан зайнятості в Україні.

12.2 Зверніть увагу на динаміку зайнятості в Україні після 2013 року коли було проголошено курс держави в сторону європейської інтеграції. Проведіть порівняльне дослідження.

Таблиця 6.1 – Порівняльне дослідження зайнятості в Україні

	Роки	Населення	Зовнішня міграція	Зайнятість
До європейської інтеграції	2009			
	2010			
	2011			
	2012			
	2013			
Після європейської інтеграції	2014			
	2015			
	2016			
	2017			

12.3 Зробіть висновки про вплив європейської інтеграції на зайнятість в Україні.

Завдання 13

13.1 Дослідіть населення України за економічною активністю в розрізі:

1. Економічно активного населення;
2. Зайнятих;
3. Безробітних;
4. Економічно неактивного населення.

13.2 Виявіть основні тенденції в економіці, яким притаманні такі показники економічної активності.

Завдання 14

14.1 Дослідіть населення за економічною активністю у співвідношенні залучених осіб працездатного віку та осіб старше працездатного віку.

14.2 Поясніть вікові обмеження зазначених категорій.

14.3 Поясніть яким чином безробітними особами можуть бути особи, що досягли віку виходу на пенсію.

Завдання 15

Проаналізуйте економічну активність населення за статевою ознакою за останні 10 років. Виявіть основні причини переважання більшої зайня-

тості чоловіків та жінок і які існують механізми зниження такого переважання.

Завдання 16

16.1 Виявіть основні тенденції зайнятості міського та сільського населення в державі та основні наслідки до яких призводить виявлені показники зайнятості.

16.2 Дослідіть основні причини економічної неактивності населення:

1. Виконання домашніх сімейних обов'язків;
2. Перебування на утриманні;
3. Догляд за хворим.

16.3 Встановіть обсяги зазначених видів неактивності та їх динаміку.

Завдання 17

17.1 Розкрийте сутність тіньової зайнятості в Україні та виявіть її обсяги за останні роки.

17.2 Встановіть причини, що зумовили зростання тіньової зайнятості та до яких соціально-економічних наслідків може призвести поширення тіньової економіки.

Завдання 18

Проаналізуйте економічну активність населення в досліджуваному регіоні (додаток) за період з 2000 року порівняйте її розміри з показниками загалом по країні та встановіть регіональні особливості, що сприяли досягненню виявлених показників економічної активності.

Завдання 19

19.1 Дослідіть динаміку зайнятих в Україні та кількості населення.

19.2 Прослідкуйте наявність протиріч та спільних тенденцій.

19.3 Встановіть причини постійного скорочення зайнятого населення в державі.

Завдання 20

20.1 Дослідіть обсяги зайнятості в досліджуваній області (додаток 1) за певним напрямом економічної діяльності (додаток 2) за період з 2010 року до поточного .

20.2 Виявіть основні фактори, які стримували/сприяли розвитку/зменшенню обсягів досліджуваного виду діяльності.

20.3 Дослідіть фактори, що стосуються географічного положення, природних ресурсів, традицій, розвитку господарства та ін.

Завдання 21

21.1 Проаналізуйте активність населення за статтю і віковими групами з 2012 року.

21.2 Виявіть частку економічно активного населення, що є найбільшою в структурі і встановіть основні причини, чому особи саме цієї вікової групи економічно активного населення є найбільш зайнятими.

21.3 Здійсніть також аналіз вікової групи економічно активного населення, яка є найменшою в структурі економічно активного населення.

Завдання 22

Дослідіть рівень зайнятості населення за місцем проживання з 2012 року осіб різних вікових груп та встановіть основні тенденції першого прийняття на роботу та тривалості роботи. Яким чином на ці показники впливає складність праці та розвиток технологій?

Завдання 22

20.1 Проаналізуйте обсяги безробіття в Україні з 2012 року зосередьтеся на порівнянні обсягів безробітних в Україні та осіб, які звільнені з економічних причин.

20.2 Розкрийте зміст економічних причин, що змушували працівників звільнитися з роботи.

Завдання 23

20.1 Розкрийте основні мотиви працівників, що звільнялися за власним бажанням.

20.2 Проаналізуйте кількість та частку в структурі безробітних осіб, що звільнялися за власним бажанням та встановіть, чому частка таких працівників на протязі досліджуваного періоду є стабільною/нестабільною.

Тема 7. Людський і соціальний капітал

1. Зміст та особливості функціонування людського капіталу.
2. Особливості формування соціального капіталу.
3. Демографічні процеси як фактор формування людського та соціального капіталів

Завдання 1

1.1 Дослідіть чисельність населення України за максимально можливий період в розрізі міського та сільського населення.

1.2 Проаналізуйте структуру населення через співвідношення частки міського та сільського населення.

1.3 Виявіть основні причини, що сприяли збільшенню однієї категорії населення та зменшенню іншої категорії населення.

Завдання 2

2.1 Дослідіть населення України за географічним критерієм в розрізі загальної кількості населення за регіонами в державі.

2.2 Виявіть основні фактори, що впливають на демографічні процеси в досліджуваній області.

Завдання 3

Розкрийте основні прояви урбанізації в Україні та світі і продемонструйте графічно, як урбанізація впливає на структуру міського і сільського населення.

Завдання 4

4.1 Проаналізуйте розподіл постійного населення за віковими групами за 5 останніх років.

4.2 Виявіть вік та частку громадян, кількість яких є найбільшою та найменшою.

Завдання 5

Розкрийте зміст категорії «щільність населення» та оцініть щільність населення України, відповідної області та районів у цій області.

Завдання 6

6.1 Дослідіть кількість і структуру пенсіонерів в Україні за останні 10 років.

6.2 Виявіть розміри пенсій, що існують в Україні в поточному році та основні фактори, що впливають на розміри пенсій.

Завдання 7

7.1 Проаналізуйте Закон України «Про пенсійне забезпечення». Виявіть особливості нарахування пенсій для окремих професій зазначених у Списку 1 та Списку 2.

7.2 Дослідіть абсолютні величини таких пенсій за останні роки.

Завдання 8

Розкрийте зміст роботи недержавних пенсійних фондів та оцініть результати їх діяльності. Пропонуємо дослідити роботу таких відомих недержавних пенсійних фондів, як: ОТП «Пенсія», «Столичний резерв», «Всі», «Українська пенсійна спілка», НПФ «Пенсійний капітал».

Завдання 9

9.1 Дослідіть макропоказники діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні за останні роки в розрізі:

- пенсійних виплат;
- пенсійних внесків;
- активів.

9.2 Розкрийте можливі ризики та переваги для громадян, що використовують послуги недержавних пенсійних фондів.

Завдання 10

Вивчіть прогресивний досвід інших країн в організації пенсійного забезпечення, наприклад, Великої Британії, Німеччини, Угорщини, Нідерландів, Швейцарії та виявіть основні позитивні аспекти організації пенсійного забезпечення, що доцільно було б запровадити в Україні.

Завдання 11

Дослідіть динаміку народжуваності в Україні та у відповідній області (додаток 1) через розрахунок низки показників:

1. Загальний коефіцієнт народжуваності.
2. Частка народжених хлопчиків.
3. Частка народжених дівчаток.
4. Інші показники.

Завдання 12

12.1 Виявіть динаміку показників смертності в Україні через розрахунок низки статистичних показників (загальний коефіцієнт смертності, спеціальний коефіцієнт смертності чоловіків, спеціальний коефіцієнт смертності жінок, віковий коефіцієнт смертності на 100 000 осіб, коефіцієнт перинатальної смертності, коефіцієнт мертвонароджуваності).

12.2 Оцінювання виконайте за останні 5 років.

12.3 Зробіть висновки про виявлені тенденції та з'ясуйте, до яких основних наслідків вони можуть призвести.

Завдання 13

13.1 Опрацюйте друковані та електронні джерела з питань демографії і визначте середню тривалість життя українців у XX–XXI столітті та знайдіть відмінності у тривалості життя українців за статтю.

13.2 Виявіть основні фактори, що вплинули на зростання тривалості життя в державі.

13.3 Порівняйте тривалість життя громадян України та громадян п'яти інших держав світу і визначте, які чинники вплинули на виявлені рівні життя в досліджуваних країнах.

Завдання 14

14.1 Відслідкуйте динаміку створення шлюбів в Україні та розлучень.

14.2 Виявіть основні регіони, у яких ці показники є найвищими і найнижчими.

14.3 З'ясуйте основні причини, що сприяли такому рівню шлюбності.

Завдання 15

Дослідіть поширення світових шлюбних тенденцій в Україні та виявіть, який вплив має їх поширення на території України.

Завдання 16

16.1 Проведіть ретроспективний аналітичний огляд міграції населення відповідної області за 10 останніх років та огляд міграції населення України.

16.2 Проведіть порівняння і визначте спільні та відмінні риси.

16.3 Виявіть основні напрями та країни, куди здійснюється міграція – звідки прибуває населення та куди вибуває.

Завдання 17

Проаналізуйте коефіцієнти народжуваності по 25 регіонах України та виявіть області з найвищим і найнижчим рівнем народжуваності. Виявіть основні причини, що сприяли таким тенденціям в регіонах.

Тема 8. Тіньова економіка та її вплив на соціальну економіку

1. Теоретичний зміст тіньової економіки.
2. Фактори формування тіньових процесів в державі.
3. Особливості української тіньової економіки.

Завдання 1

Дослідіть, яким чином відбуваються тіньові процеси в таких сферах:

- формування основного капіталу (рухомість і нерухомість, ресурси і засоби виробництва);
- фінансові засоби та інші цінні папери (акції, векселі та електронні карти, сертифікати та ін.);
- особистий капітал структур тіньової економіки (будинки, земля, автомобілі, яхти, дачі, літаки та ін.);
- демографічні ресурси (особи задіяні в тіньових економічних видах діяльності).

Завдання 2

Опишіть способи досягнення таких негативних явищ тіньової економіки, які впливають на суспільне життя:

1. Непрозорий несправедливий розподіл національного доходу.
2. Криміналізація суспільства.
3. Правовий нігілізм.
4. Дискримінація суб'єктів господарської діяльності.
5. Скорочення податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів.
6. Нелегальний експорт капіталів.
7. Втрата промислового та інтелектуального потенціалу нації.

Завдання 3

Поясніть на основі цифрової інформації причини тінізації економіки:

- Надзвичайно висока рентабельність тіньового бізнесу (назвіть галузі діяльності, стан поширення в Україні та світі, обсяги тіньового обороту);
- Непрозорість приватизаційних процесів (навести приклади останніх років щодо зловживання в сфері приватизації державної власності);
- Неоднозначність податкового законодавства (представити приклади уникнення сплати високих податкових зобов'язань);
- Втручання владних органів в діяльність суб'єктів господарювання (розкрити способи та реальні приклади);
- Корупція в державних органах (знайти найбільш привабливі сфери організації корупційних відносин між чиновниками і суб'єктами господарювання).

Завдання 4

4.1 Розкрийте зміст конфліктів, що можуть виникати між державою і бізнесом у запропонованих сферах (табл. 8.1).

Таблиця 8.1 – Умови господарювання при існуванні тіньової економіки

Варіант	Умови господарювання	Позиція	
		Держави	Підприємства
1	Гендерна рівність		
2	Підтримка біологічних закономірностей		
3	Динамічність законодавства		
4	Розробка корисних копалин		
5	Прокладання автомагістралі		
6	Концесія комунікацій		
7	Забруднення навколишнього середовища		
8	Лобіювання інтересів		
9	Історичні традиції		
10	Якості бізнес-партнерів		
11	Етнічні національні традиції		
12	Отримання надприбутків		
13	Формування кримінальних структур		
14	Зростання інформаційної відкритості бізнесу		
15	Плюралізм форм власності		
16	Вузька спеціалізація		
17	Інтернаціоналізація виробництва		
18	Соціальна відповідальність		
19	Система регулювання якості товарів та послуг		
20	Система інтерактивних державних закупівель		
21	Запровадження міжнародних соціальних стандартів		
22	Надмірна політизація в суспільстві		
23	Монополізація		
24	Податкове навантаження		
25	Ініціативи добровольців та активістів		

4.2 Доцільним є розкриття позитивних і негативних аспектів обраної умови господарювання для держави і підприємств. Можливе врахування ставлення громадянського суспільства.

Завдання 5

Приділіть увагу конфліктам держави і бізнесу.

5.1 З'ясуйте причини та зміст конфліктів, що можуть виникати між державою і бізнесом.

5.2 Поясніть, чи може існувати безконфліктне існування держави і бізнесу, обґрунтуйте свою точку зору.

5.3 Розкрийте законні й незаконні механізми регулювання конфліктів між державою і бізнесом, що можуть бути використані (табл. 8.2).

Таблиця 8.2 – Характеристика урегулювання конфліктів його учасниками

Механізми	Держава	Бізнес	Громадські організації	Незаконні формування (криміналітет)
Законні				
Незаконні				

5.4 Вкажіть, за яких обставин можуть актуалізуватися законні механізми, а в яких ситуаціях вдаються до незаконних механізмів.

Завдання 6

Дослідіть обсяги реального ВВП України та рівень тіншової економіки.

6.1 Продемонструйте виявлені тенденції графічно.

6.2 Виявіть причини збільшення/зменшення тінзації економіки України.

6.3 Оберіть три галузі промисловості та дослідіть абсолютні значення тіншового сектору в них.

6.4 З'ясуйте характерні причини виникнення тіншової економіки саме в цих досліджуваних галузях.

Завдання 7

Тінзація володіє чотирма ступенями розвитку – неофіційна економіка, поза правова економіка, напівправова економіка та кримінальна економіка.

7.1 Дайте означення вказаним ступеням розвитку тінзації та наведіть тіншові явища, які для цих ступенів характерні.

7.2 Оцініть кількісні характеристики одного явища притаманного неофіційній економіці, позаправовій економіці, напівправовій економіці та кримінальній економіці.

Завдання 8

Дослідіть п'ять галузей економічної діяльності в Україні та виявіть, які прояви тіншової економіки характерні саме для них (табл. 8.3).

Таблиця 8.3 – Прояви тіншової економіки в галузях економічної діяльності

Галузі	Прояви тіншової економіки в галузі	Спільні риси
1		
2		
3		
4		
5		

Зробіть відповідні висновки.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Статистичний щорічник України за 2017 рік / За ред. О. Г. Осауленка. – 2016. – 560 с.
2. Статистичний збірник «Україна-2017» / За ред. О. А. Вишневська. – 2016. – 32 с.
3. Доповідь «Про соціально-економічне становище України» / За ред. О. А. Вишневська. – 2017. – 78 с.
4. Головніна О. Г. Основи соціальної економіки : підруч. / Головніна О. Г. – 2-е вид., перероб. та доп. – К. : ЦУЛ, 2013. – 648 с.
5. Кліменко О. М. Соціальна економіка : навч. посіб. / О. М. Кліменко, М. А. Машенко. – Х. : ХНЕУ, 2013. – 148 с.
6. Шевченко О. О. Соціальна економіка : навчальний посібник / Шевченко О. С. – Краматорськ : ДДМА, 2008. – 59 с.
7. Удотова Л. Ф. Соціальна статистика : підруч. / Л. Ф. Удотова. – К. : КНЕУ, 2012. – 376 с.
8. Єременко В. Соціальна економіка. – К. : Інформаційно-видавничий центр Держкомстату, 2013. – 351 с.
9. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку: монографія / А. М. Колот, О. А. Грішнова та ін. ; за наук. ред. А. М. Колота. – К. : КНЕУ, 2012. – 501 с.
10. Кілей Ю. Г. Соціальна статистика : навч. посіб. / Кілей Ю. Г. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. – 239 с.
11. Демографія : навч. посіб. / Г. В. Назарова, О. В. Іванісов, О. Ф. Доровської. – Х. : ХНЕУ, 2011. – 218 с.
12. Зверева І. Д. Соціальна робота в Україні : навч. посіб. / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, О. І. Янкович. – К. : Центр навч. л-ри, 2004. – 254 с.
13. Соціальна робота: технологічний аспект : навч. посіб. / Капська А. Й., Безпалько О. В., Вайнола Р. Х. – К. : ДЦССМ, 2004. – 362 с.
14. Семігін Т. В. Соціальна робота : навч. посіб. / Т. В. Семігін, І. М. Григ. – К. : Києво-Могилянська академія, 2014 – 178 с.
15. Васильєв В. В. Соціальна робота на підприємстві : навч. посіб. / Васильєв В. В. – К. : Слово, 2011. – 423 с.
16. Лібанов Е. М. Пенсійна реформа в Україні : напрями реалізації : монографія / Лібанов Е. М. – К. : Ін-т демографії та соц. дослідж., 2015. – 269 с.
17. Руженський М. М. Система соціального захисту населення у транзитивному суспільстві : монографія / Руженський М. М. – К. : ІПК ДСЗУ, 2005. – 383 с.
18. Кравченко М. В. Система соціального захисту населення як об'єкт державної політики : методологія та практика : монографія / Кравченко М. В. – К. : Інформ.-аналіт. агентство, 2016. – 451 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1 – Відомості для дослідження

Варіант	Регіон	Варіант	Регіон
1	Вінницька	14	Одеська
2	Волинська	15	Полтавська
3	Дніпропетровська	16	Рівненська
4	Донецька	17	Сумська
5	Житомирська	18	Тернопільська
6	Закарпатська	19	Харківська
7	Запорізька	20	Херсонська
8	Івано-Франківська	21	Хмельницька
9	Київська	22	Черкаська
10	Кіровоградська	23	Чернівецька
11	Луганська	24	Чернігівська
12	Львівська	25	Вінницька
13	Миколаївська		

Додаток Б

Варіант	Напрямок економічної діяльності	Варіант	Напрямок економічної діяльності
1	Сільське господарство	14	Виробництво хімічної продукції
2	Вирощування багаторічних культур	15	Металургійне виробництво
3	Тваринництво	16	Виробництво дорогоцінних та інших кольорових металів
4	Лісове господарство	17	Виробництво будівельних конструкцій
5	Рибне господарство	18	Виробництво продукції машинобудування
6	Добувна промисловість	19	Будівництво будівель
7	Виробництво харчових продуктів	20	Оптова та роздрібна торгівля
8	Виробництво молочних продуктів	21	Пасажирський залізничний транспорт
9	Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів	22	Тимчасове розміщення
10	Виробництво напоїв	23	Видавнича діяльність
11	Виробництво текстильних виробів	24	Надання фінансових послуг
12	Виробництво одягу	25	Виробництво меблів
13	Виробництво паперу та паперових виробів		

Навчальне видання

**Методичні вказівки
до самостійної та індивідуальної роботи
з дисципліни «Соціальна економіка»
для студентів спеціальностей 051 «Економіка» та
075 «Маркетинг»**

Укладач *Анна Валеріївна Вітюк*

Рукопис оформлено *А. Вітюк*

Редактор *О. Ткачук*

Оригінал-макет підготовлено *О. Ткачук*

Підписано до друку 17.05.2019.
Формат 29,7×42¼. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 2,64.
Наклад 40 (1-й запуск 1–21) пр. Зам. № 2019-068.

Видавець та виготовлювач
Вінницький національний технічний університет,
інформаційний редакційно-видавничий центр.
ВНТУ, ГНК, к. 114.
Хмельницьке шосе, 95, м. Вінниця, 21021.
Тел. (0432) 65-18-06.
press.vntu.edu.ua; *E-mail*: kivc.vntu@gmail.com.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.